

Αγία Φιλοθέη: Θρύλοι, παραδόσεις και μαρτυρίες

Σε μια ολονυχτία στη Μητρόπολη στη μνήμη της Αγίας, αυτό που έκανε εντύπωση ήταν η παρουσία απλών ανθρώπων. Γυναικών από τα Μεσόγεια που κρατώντας λουλούδια εμφανώς κομμένα από τον κήπο τους έρχονταν για να τιμήσουν την Κυρά.

Το 1889 η Καλλιρρόη Παρρέν, η πρώτη ελληνίδα δημοσιογράφος, εκδίδει το βιβλίο “Η ιστορία της γυναικός”, όπου περιλαμβάνονται στοιχεία για ελληνίδες από το 1530 μέχρι την εποχή της. Σημειώνει για την Αγία Φιλοθέη: “Είναι λοιπόν η Φιλοθέη Μπενιζέλου η πρώτη θείσα τας βάσεις της εκπαιδεύσεως της ελληνίδος γυναικός, η πρώτη συστηματικώς εργασθείσα υπέρ του γυναικείου φύλου, η αψηφίσασα πάσαν πρόληψιν και πάντα κίνδυνον”.

Για ποιά Αθήνα όμως μιλάμε τον 16ο αιώνα; Ξένοι περιηγητές αναφέρουν πώς αντίκρουσαν την Αθήνα: “σαν σκλάβα η πόλη που την αποκαλούσαν δίκαια άνθος του κόσμου”. Μελετητές αναφέρουν πως οι κάτοικοί της την εποχή εκείνη κυμαίνονταν από έξι μέχρι δέκα χιλιάδες.

Στην πόλη της Αθήνας είχαν παραχωρηθεί προνόμια από τον Μωάμεθ τον Πορθητή. Παρ' όλα αυτά η πόλη δεν γλίτωσε από τα δεινά της κατάκτησης όπως το παιδομάζωμα που συνέβαινε κάθε τρία με τέσσερα χρόνια και για το οποίο υπάρχουν συγκλονιστικές μαρτυρίες. Κι άλλες συμφορές έπληξαν τον 16ο αιώνα την Αθήνα. Φυσικές καταστροφές, λιμοί, έκτακτες φορολογίες. Έχουν σωθεί χαράγματα στις στήλες του Ολυμπίου Διός και στις στήλες του ναού στο Θησείο: “Στους 1555 χρόνους έγινε θανατικό στην Αθήνα – απέθαναν χιλιάδες λαός”. Μέσα σε πενήντα χρόνια τέσσερις επιδημίες αποδεκάτισαν το λαό της πόλης.

Για σχολείο στον αιώνα αυτό δεν έχουμε καμιά μαρτυρία. Έχουμε κληρικούς που ξέρουν να διαβάζουν και γραμματιζόμενους με γνώσεις για το εμπόριο και το εργαστήριο, άρα σε κάποια μοναστήρια κάποιοι καλόγεροι μάθαιναν σε κάποιους γράμματα ή κάποιοι γραμματιζόμενοι παρέδιδαν ιδιαίτερα μαθήματα.

Το σπουδαίο ήταν ότι η Αγία βρέθηκε σε ένα σπιτικό που δεν ήταν μόνο πλούσιο αλλά ο πατέρας της, ο Άγγελος Μπενιζέλος, είχε πλατιές αντιλήψεις και δεν ήθελε να κλείσει τον ορίζοντα της μοναχοκόρης του που απέκτησε με θαυματουργικό τρόπο. Έτσι, την έστειλε σε δάσκαλο να μάθει γράμματα. Μας έχει σωθεί ατόφια επιστολή της Αγίας γραμμένη απ' τα χέρια της όπως και κάποιος ύμνος στην Παναγία.

Σημαντικότερα στοιχεία για τη δράση της Αγίας προέρχονται από έναν φάκελο στα αρχεία της Βενετίας με στοιχεία για τη δανειοδότηση της μονής από τον Δόγη της Βενετίας. Ο πρέσβης της Γαληνοτάτης στην Κωνσταντινούπολη που επιφορτίστηκε με τη διασταύρωση γεγονότων και στοιχείων, γράφει: “εδέχθη εις το μοναστήρι πολλάς γυναίκες αμαρτωλάς που ήσαν έγκυοι ινα μη τιμωρηθούν από τους Τούρκους”. Δεν φοβήθηκε τί θα πει η κοινωνία των Αθηνών. Τις περιθάλλπει για να σωθούν απ' το κακό. Και τίθεται το ερώτημα: υπάρχει άλλο κράτος στα 1572 που να παρέχει τέτοια κοινωνική πρόνοια;

Αυτό δεν έφτανε. Οι γυναίκες την εποχή εκείνη και για πολλούς αιώνες αργότερα

είναι αγράμματες. Πότε αρχίζει η γυναικεία εκπαίδευση στην Ευρώπη; Στη Γαλλία το 1770 τίθεται το ερώτημα “θα μάθουμε στα κορίτσια γράμματα;”. Στην Αγγλία τα κορίτσια επιτρέπεται να πάνε σχολείο στα 1760. Στην Αμερική στα 1880 έχουμε νόμο για να παρακολουθήσουν το σχολείο και κορίτσια. Και έχουμε στα 1570 σε μια Αθήνα τουρκοκρατούμενη, μια καλόγρια που μαζεύει τα κορίτσια και τους μαθαίνει γράμματα.

Ο Παρθενώνας της Αγίας γίνεται μοντέλο και έχουμε την μαρτυρία ότι ο Διονύσιος ο εκ Φούρνων μιμήθηκε τον Παρθενώνα της Αγίας Φιλοθέης και ίδρυσε στα Φουρνά σχολείο για τα κορίτσια. Το ίδρυμα που ξεκινά να λειτουργεί το 1571 έχει ορφανοτροφείο, περιθάλλπει τις εγκύους γυναίκες, έχει εργαστήρια με αργαλειούς, με πλεκτήρια, έχει σχολείο που μαθαίνουν γράμματα και είναι ένα κέντρο, μια μάνα για την Αθήνα.

Ο Βενετός πρέσβης αναφέρει ότι κάθε φορά που έφτανε στο λιμάνι καράβι και έβγαζαν τις σκλάβες για να περάσουν οι έμποροι και να τις διαλέξουν, προλάβαινε η Φιλοθέη και τις αγόραζε με τα χρήματα της Μονής, τις πήγαινε στο μοναστήρι και νύχτα τις φυγάδευε. Έχουμε δηλαδή μια εθνική εργάτρια.

Πρόβλημα μεγάλο ήταν τότε για την Αθήνα και το νερό. Στα κτήματα της Αγίας στη σημερινή Φιλοθέη και τον Περισσό (που τότε λέγονταν Πυρσός) υπήρχε νερό, ενώ οι γείτονες δεν είχαν. Η Αγία σκέφτηκε τι θα συνέβαινε μετά τον θάνατό της και γι' αυτό στο μεγάλο πηγάδι πάνω στη μαρμάρινη πλάκα σκαλίστηκε η φράση “Εις ψυχικόν” και γι' αυτό η τοποθεσία ονομάστηκε Ψυχικό. Ο Καμπούρογλους, ιστορικός της Αθήνας αναφέρει: “ήμουν μπροστά όταν μια μπουλντόζα ξεχέρωνε αυτές τις περιοχές και μη ξέροντας πόσο αξίζουν αυτά τα πράγματα, είδα αυτή την πλάκα του μαρμάρου που πετάχτηκε και φορτώθηκε στα σκουπίδια. Αλλά εγώ την είδα τη φράση, το Εις ψυχικόν”.

Γιατί σήμερα ξανά πρέπει να μιλήσουμε για την Αγία; Γιατί μιλώντας και διαβάζοντας και βρίσκοντας υλικό απ' τη ζωή και το Βίο της βλέπουμε ποιός είναι ο δρόμος που μας πρέπει και ποιά πραγματικά είναι η παράδοση που έχουμε.

Η Αγία είναι εδώ, μας προστατεύει και είναι τιμή του Συνδέσμου που αφιερώσατε το όνομά σας σε αυτή.